

Avtalsrörelsen 2023 i inflationens skugga

Orosmoln

Prognosen såg dystert ut inför avtalsrörelsen 2023. Orosmolnen hopade sig och det fanns en överhängande risk för urladdningar.

Hur skulle parterna hantera den osäkerhet som följde av skenande inflation, krig i Ukraina och höjda räntor?

Skulle facken lyckas med uppgiften att förklara för medlemmarna att de inte ens skulle försöka kompensera hushållens minskade köpkraft?

Skulle modellen med industrins normerande roll kunna försvaras?

Skulle det bli strejkaos?

Men molnen skingrades och även om det uppstod spridda skurar av varsel så blev det inte alls så stormigt som man kunde befarat. Delvis beror det säkert på att klimatet förändrats till det bättre sedan parterna utstått de prövningar som följde på pandemin.

När Industriarbetsgivarna i Almedalen sammanfattade vad som hänt när huvuddelen av avtalsrörelsens alla 470 avtal hade förhandlats var panelen enig om att den svenska modellen för lönebildning hade levererat igen. "Vårt sätt att förhandla löner har stärkts. Övriga Europa har inte fått högre löner än oss, men de har haft fler strejker och problem", sade Medlingsinstitutets generaldirektör Irene Wennemo.

Att ett dussin förhandlingar gick till medling varav en gick till utbruten strejk förändrar inte den bilden. Den enda strejken handlade inte om pengar utan om vad som definierar en målare.

Det här dokumentet är en beskrivning av hur spelet om nya löner och villkor tedde sig från läktarplats och bygger på vad som skrivits i medier och på nätet fram till den sista oktober 2023.

Stockholm i november 2023

Bosse Andersson

Illustrationer: Pixabay och berörda organisationers pressbilder.

Diagrammet på omslaget visar inflationens utveckling under 2022.

Upptakten

Avtalsrörelsen 2023 skulle komma att genomföras i "en mycket utmanande ekonomisk miljö". Det konstaterade Konjunkturinstitutet i sin lönebildningsrapport i slutet av oktober 2022. Att det skulle bli så hade man förstått långt tidigare. Skenande inflation, stigande räntor och krig i Ukraina innebar stora påfrestningar för den svenska ekonomin. I det läget var det "avgörande att inflationsmålets roll som makroekonomiskt ankare upprätthålls" skrev Konjunkturinstitutet i lönebildningsrapporten. Parterna borde alltså utgå ifrån en inflation på 2 procent, trots att den för tillfället var omkring 10.

Löntagarna kunde således inte hoppas på ökade reallöner, alltså ökad köpkraft. Det hade varit mer regel än undantag sedan Industriavtalet tecknades 1997. Nästan alla parter hade tydligt signalerat att man inte ville elda på en inflationsbrasa som skulle skapa samma slags problem som på 1970- och 1980-talen då löner och inflation drev upp varandra i en ödesdiger spiral.

Målarnas ordförande Mikael Johansson sade till Målarnas tidning i april 2022 om den stigande inflationen att "det ändrar inte grundförutsättningarna för vår organisation, som är att

Mikael Johansson

se till så att våra medlemmar får reala löneökningar. I annat fall blir det ju lönesänkningar och det är inte vårt uppdrag". Han menade också att det inte är arbetsmarknadens parter som har ansvaret för att se till att inflationen är låg. Även i en intervju i SvT i juni samma år menade Mikael Johansson att hans medlemmar måste kompenseras för stigande levnadskostnader. "Blir inflationen sex procent nästa år ska våra medlemmar ha minst sex procents löneökning".

Målarna är en del av LO-facken inom 6F och de intog senare en annan hållning och

menade att avtalsrörelsen inte fick äventyra samhällsekonomin. I en debattartikel i Svenska Dagbladet den 17 oktober föreslog facken i 6F gemensamt en krislösning med ett "rättviseavtal" där hela arbetsmarknaden, oavsett lönenivå, skulle få en månatlig löneökning med samma krontal. "Ett ettårigt krisavtal i en exceptionell tid".

Modellen bygger på att hela arbetsmarknaden, oavsett lönenivå, får en månatlig löneökning med samma krontal. Beloppet räknas ut genom att X procent multipliceras med den månatliga snittlönen i Sverige. Enligt SCB:s statistik är genomsnittslönen på svensk arbetsmarknad 37 100 kronor. Exempelvis skulle då en löneökning på 5 procent på snittlönen innebära ett kronpåslag på 1 855 kronor per månad. För de arbetstagare som tjänar under snittlönen innebär förslaget ett högre procentuellt påslag, för de med högre löner blir procenten mindre. Och det ska gälla alla, oavsett om du är vd på ett stort börsnoterat bolag, eller om du är lokalvårdare eller undersköterska i välfärden.

Johan Lindholm, förbundsordförande, Byggnads, **Gabriella Lavecchia**, förbundsordförande, Seko, **Mikael Johansson**, förbundsordförande, Målarna, **Lennart Mauritzon**, förbundsordförande, Fastighets, **Urban Pettersson**, förbundsordförande, Elektrikerna i en gemensam debattartikel i SvD den 17 oktober 2022.

Den modellen fick de fem förbunden inte med sig övriga LO på och de interna diskussionerna lär ha varit livliga innan LO den 25 oktober kunde berätta att representantskapet hade spikat en samsyn om en avtalsplattform som innebar en låglönesatsning. Ett tecken på den höga temperaturen i diskussionerna var att representantskapets sammanträde inte, som normalt, var öppet för medierna. Och att tidpunkten för den efterföljande presskonferensen flyttades flera gånger.

"Att vi får en LO-samordning är viktigt eftersom det gör oss starkare när vi förhandlar", sade IF Metalls avtalssekreterare Veli-Pekka Säikkälä till Arbetet inför mötet.

"Men det handlar också om LO:s roll. Att det sprack förra gången gör det extra viktigt att vi kan hålla ihop nu" sade han

och syftade på att Kommunal och Pappers ställde sig utanför LO-samordningen i avtalsrörelsen 2020.

Plattformen innebar krav på ett ettårigt avtal, med ett krontalspåslag för dem med löner under 27 100 och en procentsats för dem med högre löner. Det skulle innebära att de lägst avlönade i procent räknat bidrog med en högre andel till lönepotten. Till det kom krav på att de lägsta avtalade lönerna skulle höjas mer än övriga löner. Själva modellen var inte en nyskapelse. "Det som skiljer den här gången är en oerhört tydlig låglöneprofil. Men vi har också ett tillägg. Förutom att följa utvecklingen på arbetsmarknaden ska vi noga följa utvecklingen i samhället. Även den påverkar våra medlemmar i högsta grad", sa LO:s ordförande Susanna Gideonsson vid presskonferensen efter representantskapets beslut.

Susanna Gideonsson

En siffersättning av kraven avvaktade LO med tills tidpunkten för att överlämna kraven till arbetsgivarna kom närmare.

Susanna Gideonsson menade att det inte bara var LO som måste ta ansvar för den svenska ekonomin. Det måste också arbetsgivare, Riksbanken och regeringen göra.

"Att LO samordnar sig ger legitimitet åt hela modellen för lönebildning i Sverige. Om LO samordnar sig betyder det samtidigt att man accepterar industrins normerande roll", menade Medlingsinstitutets generaldirektör Irene Wennemo.

"Det här är första gången industriavtalet testas under hög inflation och minskande reallöner. Det gör att en LO-samordning är extra viktig i år. Med ett samordnat LO tror jag det blir mindre stök längre fram.

"I ett särskilt yttrande skrev förbundsordförandena i 6F-förbunden att de står bakom själva modellen, men att det var en

öppen fråga om huruvida de skulle säga ja till helheten i LO-samordningen.

"Vi har idag sagt ja till en modell men vi kan inte här och nu förbinda oss till att säga ja till en LO-samordning utan att veta förutsättningarna fullt ut. I den nu beslutade löne modellen går det inte att utläsa vilka våra specifika krav är när det gäller löneökningar. Vi kommer inte att kunna fatta beslut om helheten förrän det finns ett förslag på lönekraven."

Johan Lindholm, förbundsordförande, Byggnads, **Gabriella Lavecchia**, förbundsordförande, Seko, **Mikael Johansson**, förbundsordförande, Målarna, **Lennart Mauritzon**, förbundsordförande, Fastighets, **Urban Pettersson**, förbundsordförande, Elektrikerna i ett gemensamt uttalande den 25 oktober 2022.

Svenskt Näringslivs vice vd Mattias Dahl menade att det var bra att det fanns en samsyn, men att det viktiga var vilka kraven blev i siffror. "LO har tidigare kommit med låglönesatsningar i olika skepnader. Vi har alltid haft uppfattningen att det inte är en bra idé eftersom det höjer trösklarna, eller stänger dörren lite ytterligare för de som har det absolut sämst ställt, det vill säga för dem som inte har jobb överhuvudtaget. Tyvärr har vi en ganska stor andel människor i utanförskap. Att hålla dessa människor utanför är en dålig idé för de personerna och för samhället i stort".

Det skulle bara dröja sex dagar innan facken inom industrin den 31 oktober kom med tydligare besked. I en debattartikel i Dagens Nyheter skrev företrädare för de fem fackförbunden GS, Livsmedelsarbetareförbundet, IF Metall, Sveriges Ingenjörer och Unionen: "Inför de kommande förhandlingarna vill vi se en högre löneökningstakt efter drygt ett decennium av finanskris, pandemi och låga påslag. Däremot går det inte att förvänta sig kompensation för dagens mycket höga inflation." Facken menade att det fanns tre argument för att växla upp löneökningstakten:

Den svenska konkurrenskraften hade stärkts med god lönsamhet för industri-företagen, utvecklingen på arbets-

marknaden var god med hög sysselsättning och kraven baserades med Riksbankens inflationsmål som utgångspunkt.

I debattartikeln presenterades två huvudkrav: en god löneutveckling och avsättningar till deltidspension/flexpension.

Vid en presskonferens senare samma dag preciserades löneökningsskraven till 4,4 procent – högre än i någon annan avtalsrörelse sedan Industriavtalet tecknades 1997.

”Det är anmärkningsvärt. Vi kan inte se något annat än att det här spår på inflationen”, sade Industriarbetsgivarnas vd Per Hidesten.

”Det är ett jätteallvarligt läge. Det kommer inte stärka industrins konkurrenskraft, tvärtom är det risk för industrijobben och sysselsättningen. Och det är risk för att man spår på inflationen” kommenterade han.

Tretton av LO:s fjorton förbund ställde sig i styrelsen bakom kravet på 4,4 procent. Bara Transport ställde sig vid sidan av och menade att kravet var för lågt. IF Metalls ordförande Marie Nilsson väntade sig kritik från pressade medlemmar. ”Det finns de som förstår att det inte är möjligt att jaga inflationen. Och så förstår jag att det finns de som är besvikna och förtvivlade när pengarna i plånboken inte räcker till när priserna stiger. Men alternativet vore förödande”, sade hon till Dagens Arbete.

Till lönekravet kom krav på en låglönesatsning med en ”insamlingsmodell” som innebar att alla löner under 27 100 kronor vid en beräkning av lönepotten skulle bidra till potten som om de varit 27 100 kronor. och en höjning av avtalens lägsta löner med 1 600 kronor.

Trä- och möbelföretagens vd David Johnsson tyckte också att kraven var för höga, ”Samtidigt förstår vi att facken är hårt pressade av sina medlemmar och LO-samordningen. Men det är ju inte så att företagen inte drabbas av den höga

inflationen, att de inte drabbas av höga räntor och höjda elpriser. Betalningsutrymmet är begränsat.”

Exakt hur kraven skulle utformas skulle LO-förbunden vart och ett för sig besluta före den 9 december.

Reaktionerna på löneökningsskraven blev blandade. Arbetsgivarnas varningar var förstas väntade. Professor Lars Calmfors menade att det nu gällde att hitta en lagom nivå: ”Det är viktigt att avtalen inte kompenserar för mycket för prisökningarna eftersom det kan utlösa en inflationsspiral av den typ som vi upplevde på 1970-talet. Samtidigt får avtalen inte bli för låga eftersom det kan orsaka stort missnöje bland löntagarna som exploderar längre fram. Det behövs en avvägning där löneökningarna varken blir för höga eller för låga”, sade han vid ett seminarium hos Naturvetarna i mitten av november och menade att 4,4 procent var ett ganska modest krav med tanke på att det alltid finns en prutman.

Uppe i landets norra delar var missnöjet stort hos gruvarbetarna som talade om ett svek från förbundet i Stockholm. Företrädare för fackklubben i LKAB:s gruva i Malmberget sade till DN att ”vi ska inte vara blyga med att ställa krav”. Vid fackmöten hade medlemmarna röstat för att kräva 20-procentiga löneökningar.

Transport var det enda LO-förbundet som vid organisationens styrelsemöte inte ställde sig bakom kravet på 4,4 procent och i Arbetet i slutet av november uppmanade Transports ordförande Tommy Wreeth till att också säga nej till kravet som han menade var alldeles för lågt. ”Det man läser mellan raderna är att industrifacken i Sverige försöker höja Sveriges konkurrenskraft genom att ta ut lägre löner än i Tyskland. Det tycker inte jag är fackförbundets uppgift.” Därmed skulle LO:s samordning i avtalsrörelsen spräckas. ”Jag kommer argumentera för att vi ställer oss utanför så det är klart att det hotar LO-samordningen.

Marie Nilsson

Det blir sannolikt ingen LO-samordning med alla 14 förbunden.”

I en debattartikel i Dagens Industri argumenterade i stället företrädare för Svenskt Näringslivs arbetsgivarorganisationer för att kravet var för högt och att insamlingsmodellen var ett sätt att smyghöja lönepotten. Med den insamlingsmodell som låg i kravet skulle den verkliga kostnaden för företag med många lågavlönade kunna bli 5,2 procent, utan att de med lägst löner för den skull skulle vara garanterade en extra löneökning.

”Låglönesatsningen’ innebär att märket omvandlas till en formel som ger olika utfall för olika branscher, kollektivavtal och företag. Den hotar den framgångsrika lönebildningsmodell vi har i Sverige. Dessutom har historien lärt oss att olika utfall branscher emellan leder till kompensationskrav från de som upplever sig missgynnade. Detta riskerar i sin tur att starta en löneprisspiral som kastar ytterligare bränsle på inflationsbrasan.

Företrädare för Svenskt Näringsliv i en debattartikel i Dagens Industri den 28 november 2022

”LO:s låglönesatsning är inte en satsning på en särskild individ, utan det är en satsning för att få upp potten”, förtydligade Svenskt Näringslivs vice ordförande Mattias Dahl i Tidningen Näringslivet. ”Det innebär att det inte längre finns ett märke att förhålla sig till. Det blir inget märke eller väldigt många märken. Då spricker systemet och det är ett hot mot den svenska modellen”.

Den nionde december hade alla LO-förbund utom Transport deklarerat att de stod bakom kravet på 4,4 procent. Byggnads, Fastighets och Seko lämnade sina besked sent. Byggnads avtalssekreterare Torbjörn Hagelin sade till Byggnadsarbetaren att hans förbund ville se ett kort avtal och att en anledning till att man kunde gå med på ett krav som inte skulle ge en reallöneökning var att man inte ville bidra till en löneinflation och att ”det via våra kollektivavtal och de lönesystem som vi har att arbete på ackord och höja lönen den vägen”.

Krav och motbud

Den 21 december skulle så de formella kraven och arbetsgivarnas motbud överlämnas. Allt enligt rutinen. Men för första gången lämnade Teknikföretagen ett konkret motbud. I alla tidigare avtalsrörelser sedan Industriavtalet tecknades hade arbetsgivarna talat om ”x” och ”y” när det kom till procent. Den här gången sa Teknikföretagen 2 procent i ett ettårigt avtal och ett engångsbelopp på 3 000 kronor.

Engångsbeloppet var tydligt inspirerat av den tyska avtalsrörelsen och Tomas Undin, förhandlingschef vid Teknikföretagen, förklarade det siffersatta budet med att det var ett sätt att möta ”den allmänna diskussionen” och kraven på kompensation för inflationen. Engångsbeloppet kommenterade han med att ”tyskarna tar sig igenom en svår ekonomisk situation utan att höja lönenivån permanent. På så sätt kommer de igenom det här svåra läget med stärkt konkurrenskraft.”

LO-förbunden menade att engångsbeloppet innebar ett trendbrott. Arbetsgivarna hade hittills alltid motsatt sig att löneökningarna skulle vara högre i några branscher än i andra. ”Nu lägger de själva ett förslag som gör att kostnaderna relativt sett ökar mer på en del avtalsområden än på andra. 3 000 kronor är ju mer i procent för den som tjänar 25 000 än för den som tjänar 50 000”, sade IF Metalls avtalssekreterare Veli-Pekka Säikkälä.

Med sitt bud tog också Teknikföretagen initiativet bland arbetsgivarorganisationerna inom Industriavtalet. Industriarbetsgivarnas förhandlingschef Per Widolf konstaterade i ett pressmeddelande att ett avtal på den nivå Teknikföretagen erbjöd ”är i enlighet med Industriavtalets syfte att verka för god konkurrenskraft. Nivån driver heller inte på inflationen”, men själva presenterade de inga siffror. Därigenom skapade man också lite eget manöverutrymme för de medlemsföretag inom stål-, metall-, gruv-, massa-

och pappersindustrin som plågades av vinterns höga elpriser.

När fackförbundet Kommunal i slutet av januari 2023 presenterade sina krav för de privatanställda med Almegas som arbetsgivarorganisation framstod det tydligt att det var kring låglönesatsningen de kommande förhandlingarna skulle kretsas. Kraven var ingen överraskning utan följde LO-samordningen: Löneökningar till alla privat anställda med i snitt 4,4 procent, extra låglönesatsning för dem som tjänar högst 27 100 kronor och en särskild höjning av kollektivavtalens lägsta löner.

Almegas arbetsgivarpolitiska chef Stefan Koskinen sade till Kommunalarbetaren att *”jag vill inte låta hjärtlös. Men de som tjänar minst måste få det sämre innan de kan få det bättre”*. Han framförde fyra argument mot en låglönesatsning

Stefan Koskinen

- Det är för dyrt för företagen som kanske måste ta till uppsägningar för att ha råd.
- Trösklarna in på arbetsmarknaden för arbetslösa höjs.
- Personer som skulle kunna studera vidare kan föredra att ta ett ”enklare” jobb om lönen är hög och därmed tränga undan dem som inte har förutsättningar att studera.
- Lönerna pressas ihop och det blir inget över för att premiera dem som varit anställda länge.

Kommunals avtalssekreterare Johan Ingelskog avfärdade Almegas inställning som ”verklighetsfrämmande”.

”Vi har medlemmar som har tvingats välja mellan mat och julklappar till barnen. Och vi har medlemmar vars barn äter extra mycket mat i skolan för att de inte kan äta sig mätta hemma. Det är oacceptabelt att vi har fattiga arbetare i Sverige.”

Temperaturen höjdes ytterligare någon grad när parterna inom handeln den 31 januari träffades för att presentera sina krav. Fackförbundet Handels hade omsatt LO-samordningen i krontal och lade fram krav på löneökningar med 1 265 kronor per månad för en heltidsanställd och höjda lägsta löner med 1 370 kronor. *”Handelsanställda måste kunna köpa varorna dom säljer. I dag är det många som inte kan det på grund av påtvingade deltider och stigande priser på mat, el och boende”*, sade Linda Palmetzhofer, ordförande för Handels, på förbundets webbplats.

Arbetsgivarna i Svensk Handel menade att det inte var rätt tidpunkt för rekordhöga krav. *”Branschen står i en perfekt storm där kostnaderna ökar samtidigt som marginalerna minskar. Detta måste beaktas när förhandlingarna nu inleds. Löneökningarna får inte vara för höga och industrins märke måste värnas”*, sade Svensk Handels vd Sofia Larsen till SvT. Till Tidningen Näringslivet sade hon att *”vi pressas från alla håll just nu och tyvärr ser vi att det kommer att bli värre innan det vänder och någon gång blir bättre”*.

Transport som ju ställt sig utanför samordningen presenterade sina krav i början av februari: löneökning med 5,5 procent och ett engångsbelopp som skulle kompensera för de uppskjutna avtalen 2020.

Några veckor senare skulle Hamnarbetarförbundet toppa det kravet genom att kräva en grundlönehöjning på 1 937 kronor, en sexprocentig höjning av OB-tilläggen samt förhöjd semesterersättning för att finansiera en sjätte semestervecka. Därmed landade kraven en bra bit över LO-samordningens bud på 4,4 procent. Dessutom utlovades stöd *”för andra arbetargrupper som tar matchen för anständiga löneuppgörelser”*, som Erik Helgeson, vice ordförande i Hamnarbetarförbundet, skrev i en debattartikel i Arbetet.

I mitten av februari klargjorde Handels vice ordförande Martin Nyberg i en TT-intervju att *”hyvling”*, alltså en sänkning av arbetstiden i stället för uppsägningar, skulle bli en av de viktigaste frågorna. Det måste gå att leva på sin anställning, menade han.

”Vår utgångspunkt är att det här ett så pass stort problem att den här frågan behöver hanteras och regleras. Det vi såg i trygghets- och omställningsförhandlingarna, alltså Las, räckte inte för att skydda våra medlemmar, därför vill vi hantera detta i avtalsrörelsen.

Bilden av en besvärlig ekonomisk situation förstärktes i februari när Riksbanken höjde räntan med en halv procentenhet och varslade om fler kommande höjningar. Några dagar senare kom EU-kommissionens prognos som visade att BNP-utvecklingen i Sverige väntades bli sämst i EU. Den enda ekonomin som förväntades fortsätta krympa under 2023. Kommissionen noterade att hushållen väntas fortsätta att dra ned på sin konsumtion som svar på minskade reala disponibla inkomster, hög osäkerhet och ökad arbetslöshet.

Ett par veckor innan industrins förhandlingar skulle börja handla om procent, kronor och ören kom LO:s årliga undersökning om maktelitens inkomster. Maktelitens genomsnittliga inkomst i relation till industriarbetarlönen var den högsta nivå som uppmätts i den drygt 70-åriga undersökningen. Den genomsnittliga inkomsten för *”den ekonomiska eliten”* – vd:arna på 50 av de största svenska företagen – motsvarade i årets undersökning 69,3 industriarbetarlöner.

”När Sveriges arbetare under pandemin tog ett stort ansvar för att hålla igång samhället passade den ekonomiska eliten på att roffa åt sig ytterligare av de värden som skapades i företagen”, sade Susanna Gideonsson, ordförande för LO, i ett pressmeddelande.

”Nu väntar en avtalsrörelse där insatserna är väldigt höga. Våra lönekrav är historiskt

höga, men ansvarstagande. De siktar på de grupper som behöver pengarna som mest, vilket inte är direktörer helt utan markkontakt”, sade Susanna Gideonsson.

Ett par dagar senare presenterade fackförbundet Byggnads sina avtalskrav som främst handlade om att bekämpa brott och fusk i branschen. Ekonomiskt anslöt man sig till LO-samordningens krav. Byggföretagens vd Catharina Elmsäter-Svärd sade i SvT att man tillsammans med facket flyttat positionerna framåt och att det i de frågorna egentligen inte fanns någon större motsättning.

Första skissen

Den 10 mars 2023 hade de opartiska ordförandena presenterat sin första avtalskiss. Den innebar ospecificerade löneökningar i ett treårigt avtal. Skissen var något bättre förankrad hos arbetsgivarna än hos facken enligt den vanliga avtalslogiken att det är lättare för arbetsgivarna att sträcka sig lite längre än det är för facken att backa från något de erbjudits.

Följaktligen svarade facken nej till ett så långt avtal under de osäkra ekonomiska förhållanden som rådde medan Teknikföretagen var något med positiva, även om förhandlingschefen Tomas Undin i ett pressmeddelande skrev att *”de just nu pågående, genomgripande, omvärldshändelserna gör utvecklingen utomordentligt svårbedömd, och det dämpar naturligtvis möjligheterna att landa i ett långt avtal”*. Industriarbetsgivarna, som organiserar arbetsgivare inom basindustrin svarade däremot ja till avtalskissens förslag och valde därmed åter en något annan väg än Teknikföretagen, precis som i december när fack och arbetsgivare utväxlade sina första krav.

Med två veckor kvar till den sista mars hade de ekonomiska förutsättningarna förändrats. Från USA rapporterades om en bankkrasch när Silicon Valley Bank kraschade

och sände skakningar genom såväl bank- som techsektorn. I Sverige fortsatte inflationen att stiga pådriven av ökade matpriser. Matpriserna hade i februari inte ökat så mycket i årstakt sedan 1950-talet, enligt SCB. Inflationen mätt som KPIF steg till 9,4 procent och trycket på Riksbanken att ytterligare höja styrräntan ökade därmed. Samtidigt gjorde bankkraschen i USA att centralbanken där tvekade inför ytterligare räntehöjningar – något som möjligen skulle kunna påverka även omvärlden och den svenska Riksbanken.

När två veckor återstod till månadsskiftet mars/april och industrins parter väntade på en första hemställan skrev ordförandena för Kommunal, Seko och Fastighets i en debattartikel i Arbetet att ”Det är inte inställda solresor som är bekymret för LO-medlemmar. För våra medlemmar handlar det om att tvingas avstå måltider och att behöva låna för att betala hyran.” En ekonomisk kris drabbar inte alla på samma sätt, menade de och krävde att Almega skulle visa förståelse för konsekvenserna för dem med minst marginaler. Det var svaret på ett inlägg från Almega där arbetsgivarna skrev att ”i kristider är det viktigare än någonsin att ta gemensamt ansvar. Med samlade krafter måste vi så snabbt som möjligt pressa ner inflationen. Det är det bästa sättet att rädda så många jobb som möjligt.”

Första hemställan

När de opartiska ordförandena inom industrin kom med sin första hemställan på fredagen den 24 mars accepterades den av arbetsgivarna, men förkastades av facken. Så brukar det vara. Opos förslag var ett tvåårigt avtal som totalt var värt 6,5 procent. Det första året var värdet 3,7 procent och det andra 2,8 procent.

Förslaget innehöll också en höjning av avtalens lägsta löner med 1 300 kronor. Facken hade krävt 1 600 kronor.

Facken ville också se en låglönesatsning, som var ett av LO-fackens viktigaste gemensamma krav, och avsättningar till deltidspensioner. IF Metalls avtalssekreterare Veli-Pekka Säikkälä sade till Dagens Arbeta att de två sakerna måste till för att de ska kunna teckna avtal.

”Det var ett ganska enkelt beslut att säga nej, vi var eniga i vår förhandlingsdelegation.”

Arbetsgivarna betonade att det inte var lätt beslut att säga ja till hemställan och att den låg på smärtgränsen. ”Givet de mycket osäkra omvärldsförutsättningarna kan det konstateras att hemställans löneökningstakt är hög”, sade Teknikföretagens förhandlingschef, Tomas Undin i en kommentar.

Industriarbetsgivarnas förhandlingschef Per Widolf menade att också höjningen av avtalens lägsta löner var hög. ”Även om vi noterar att den tydligt räknas in i avtalsvärdet – höjer den trösklarna in på arbetsmarknaden och det är problematiskt när vi har en arbetslöshet på drygt åtta procent”, sade han i Dagens Arbeta.

Tomas Undin

Industriavtal

Klockan 19 på fredagen den 31 mars kallade parterna till presskonferens. Det fanns nya avtal för industrins parter.

- De nya avtalen gällde från den 1 april 2023 till och med den 31 mars 2025.
- Det första året var lönepotten 4,1 procent och det andra året 3,3 procent.
- Avtalen innehöll en särskild höjning av avtalens lägsta löner på 1 350 kronor från den 1 april 2023. För IF Metall, GS och Livs innehöll avtalen en särskild låglönesatsning från den 1 april 2024 där löner under 28 211 kronor i månaden räknades som om de vore 28 211 kronor när pottorna för löneökningar skulle räknas fram och därmed bidrar med extra pengar till lönepotten.

”Det är en helhetslösning. Dels att vi fick med både höjningen av lägstlönerna och låglönesatsningen, att vi fick med avsättningar till delpension och att vi kom upp i en sån nivå att vi känner att, okej, det här bär”, sade IF Metalls ordförande Marie Nilsson till Tidningen Näringslivet.

Arbetsgivarna betonade fördelarna med avtalets längd som ger arbetsfred och förutsägbara lönekostnader i två år.

”I ett läge där det är svårt att förutse världsekonomins utveckling har vi nått ett avtal som blir en stabiliserande kraft på svensk arbetsmarknad under de två kommande åren. Det är positivt för svensk industris konkurrenskraft”, sade Teknikföretagens förhandlingschef Tomas Undin.

Industriarbetsgivarnas förhandlingschef Per Widolf hoppades att avtalet skulle lägga en grund för en normalisering i ekonomin och bidra till att trycka tillbaka inflationen.

”Vi har slutit ett avtal i ett bekymmersamt omvärldsläge och visat att industrin återigen kan ta ansvar i en svår situation. Vi ser 2023 som ett förlorat år för hela samhället, men det andra avtalsåret anger en inriktning som innebär att vi kommer närmare ett normalläge i ekonomin”, sade han.

Fler avtal

Vid lunchtid på söndagen den 2 april skrev ledningarna för Handels och Svensk Handel under de nya kollektivavtalen för anställda i detaljhandel, lager och e-handel. Farhågorna om att handeln skulle bli den första branschen där det krävdes medling för att nå fram till avtal besannades därmed inte.

”Vår ingång ’en lön att leva på’ innebar höjda löner och ökade timmar på kontraktet. Vi har lyckats med det vi ville uppnå”, sade Handels ordförande Linda Palmethofer till Handelsnytt.

Månadslönerna för heltidsanställda höjdes med 1 110 kronor det första året och ytterligare 985 kronor 1 april 2024. Handels menade att det var i linje med industrins ”märke”.

”Det är de högsta löneökningarna vi fått igenom någonsin”, sade Linda Palmethofer.

Avtalens minimilöner höjdes första året med 1 225 kronor i månaden. Andra året höjdes minimilönerna med samma belopp som utgående löner. I avtalet fanns också skrivningar som bäddade för minskad ”hyvling” av arbetstiderna och för fler arbetstimmar i veckan för dem som har butiksarbete som sin huvudsakliga sysselsättning.

”Den höga nivån på årets märke kommer vara mycket utmanande för stora delar av handeln, men i ett långsiktigt perspektiv är det viktigt att nu stå upp för den svenska lönebildningsmodellen och märkes-sättningen”, sade Svensk Handels förhandlingschef Ola Axelsson i ett pressmeddelande.

Samma dag som handelns avtal blev klara blev också avtalen för pappers- och massaindustrin klara med avtalskostnader inom märket.

”Det är ett glädjande besked som visar att märket om 7,4 procent vunnit bred acceptans”, sade Svenskt Näringslivs vice vd Mattias Dahl i ett pressmeddelande.

”Arbetsmarknadens parter har genom märket om 7,4 procent tagit ansvar för att i största möjliga mån underlätta för Riksbanken att göra sitt jobb och få ner inflationen.”

Mattias Dahl

På Skärtorsdagen kom beskedet att Transportarbetareförbundet, som ju ställt sig utanför LO-samordningen hade tecknat kollektivavtal med Biltrafikens Arbetsgivareförbund, en del av Transportföretagen. Men vad var avtalet egentligen värt? ”Avtalet landar på industrins märke. Vi tar ansvar för den svenska lönomodellen i ett osäkert ekonomiskt läge”, sade Transportföretagens vd Marcus Dahlsten.

”Avtalet innebär löneökningar upp till 9,1 procent fördelat på två år,” skrev Transport på sin webbplats.

”För drygt 7 av 10 anställda ger det mer än märket så jag tycker att det är ett försvarbart förhandlingsresultat. Och alla anställda garanteras 100 procent då vi har tariff-löner. Vi bryr oss inte om märket. Det får andra ta ansvar för. Jag representerar Transporters medlemmar och min uppgift är att göra det bästa för dem. Vårt resultat landade snäppet högre än industrins märke. Så vill Industrifacken fortsätta att förhandla fram ett märke, så kan vi andra använda det som golv för att ta avstamp ifrån. Frågan är ändå om inte märket har spelat ut sin roll”,

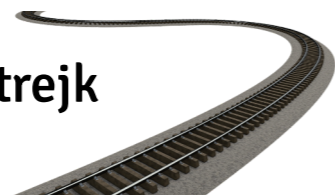

Tommy Wreeth

sade Transports ordförande Tommy Wreeth till Transport-arbetaren.

På Svenskt Näringslivs webbplats menade organisationens vice vd Mattias Dahl däremot, precis som Transportföretagen att avtalet låg på märket. ”Transportavtalet är noga granskat och jag konstaterar att det är på märket 7,4 procent.”

Vild strejk

Ett lugn verkade vara på väg att sprida sig över arbetsmarknaden, men det ändrades när lokförarna på Stockholms pendeltåg gick ut i en avtalsstridig strejk under tre dagar för kravet att få behålla tågvärdarna ombord. Fackförbundet Seko manade de strejkande att börja jobba. ”Vi sitter just nu i förhandlingar om ett nytt kollektivavtal för våra medlemmar inom spårtrafikbranschen som även innefattar våra medlemmar i kollektivtrafiken i Stockholm. I förhandlingarna driver vi viktiga frågor för att förbättra villkoren och arbetsmiljön för våra medlemmar. Att i det läget organisera olovliga och vilda strejker gör det knappt lättare att förhandla”, skrev förbundet på sin webbplats. Stämningen i förhandlingarna var ansträngd redan före den vilda strejken. Thomas Gorin Weijmer, som ansvarade för spårtrafiken vid Seko sade till Arbetet att ”Sedan förhandlingarna inleddes i februari har vi haft åtta förhandlingstillfällen, det senaste i går. Varje gång vi presenterat våra krav svarar Tåg-företagen: ’Det där säger vi nej till’, alternativt ’Det där tar vi när ni har varslat om konflikt och medlare är inkopplade’.”

Svenskt Näringslivs vice vd Mattias Dahl fördömde den vilda strejken i Tidningen Näringslivet: ”Vi har en välfungerande arbetsmarknadsmodell i Sverige, men den förutsätter att alla tar sitt ansvar. Just nu tar pendeltågsförarna inget ansvar. De

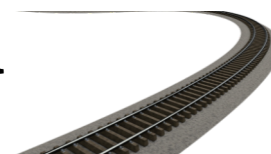
borde avbryta sin strejk och göra sitt jobb. Vi kan inte ha gatans parlament i Sverige.”

Tåg-företagens förbundsdirektör menade att strejken inte skulle påverka förhandlingarna i den riktning lokförarna ville. ”Det är ett korrekt fattat beslut både ur säkerhetsperspektiv och ur arbetsmiljöperspektiv, inte minst för att konsultfirman WSP har godkänt processen. Allt är ombesörjt enligt regelboken och det är ett demokratiskt fattat beslut i trafik-nämnden.”

Den vilda strejken varade i tre dagar och arbetsgivaren MTR stämde först 76 anställda och sedan ytterligare ett 30-tal inför Arbetsdomstolen på 6 000 kronor vilket var ungefär dubbelt så mycket som det brukliga.

Fackförbundet ST organiserar också lokförare och förbundets skyddsombud lade några dagar efter strejken ett skyddsstopp på trafik med bara en ensam lokförare som personal ombord. Sedan Arbetsmiljöverket granskat skyddsstoppet hävdades det.

Strejkvarsel

Varken Seko, ST eller SRAT som alla har avtal på spårområdet tecknade avtal innan de gällande avtalen löpte ut i månadsskiftet april/maj. Seko förklarade förhandlingarna strandade medan de båda övriga facken satte ut tider efter Valborg och 1 maj.

Tisdagen den 2 maj varslade Seko om strejk för 1 200 medlemmar i tre steg med början den 11 maj. Varslet omfattade anställda på flera olika bolag över hela landet, bland annat SJ, MTR och Green Cargo.

”Vår motpart, Almega Tåg-företagen, har i förhandlingarna sagt att de inte vill diskutera och förhandla mer om vi inte lägger ett varsel. Nu är det upp till bevis”, sade Sekos avtalssekreterare Ulrika Nilsson till Arbetet.

Almegas bild var en annan: ”Vi hade gärna fortsatt förhandlingarna. Men samtidigt som vi har lagt fram en rad konkreta förslag på lösningar har Seko inte vikit en millimeter från sina initiala yrkanden. Och sedan lämnar de förhandlingarna. Det är inte så man förhandlar”, sade Pierre Sandberg, förbundsdirektör på Almega Tåg-företagen, på Almegas webbplats.

Ensamarbetet som tidigare orsakat den vilda strejken på pendeltågen i Stockholm nämndes inte som en stor stridsfråga när Sekotidningen rapporterade om strejkvarslat. I stället beskrevs fackets viktigaste frågor som att det måste bli ett slut på sena schemaändringar och att medlemmarna måste få tid till återhämtning.

Till medlare utsågs Gunilla Runnquist, Bengt Huldt, och Gerald Lindberg.

På medlarnas begäran sköt Seko upp sitt strejkvarsel och på måndagen den 15 maj, med bara timmar kvar till en strejk tecknade parterna ett avtal.

”Vi är glada över att vi genom att sätta ett hårt tryck i förhandlingarna med vårt varsel har lyckats nå en uppgörelse som är bra för våra medlemmar. Självfallet löser denna uppgörelse inte alla problem som finns i branschen, men det är ett steg framåt”, sade Sekos förbundsordförande Gabriella Lavecchia i ett pressmeddelande. Hon menade att en strejk inte hade kunnat leda till ett bättre avtal.

Frågan om schemaändringar hanterades genom skrivningar om att sådana ändringar ska föregås av dialog med den anställde, och bara får göras vid särskilda händelser och en ersättningsmodell där kompensationen till medarbetaren blir högre ju närmare arbetsdagen ändringen görs.

”Förutom att kompensera den enskilde medarbetaren, ökar incitamentet för tågoperatörerna att minimera förekomsten av sena schemaändringar”, sade Tåg-företagens vd Pierre Sandberg i ett pressmeddelande.

Frågor om ensamarbete och arbetstidsförkortning hänsköts till arbetsgrupper.

Bland medlemmar som laddat för strejk var besvikelsen över avtalet stor. ”Vi känner oss svikna. Vi hade velat gå ut i konflikt för att visa hur viktig den här frågan är”, sade lokföraren Nils Westberg Ahlmark från nätverket #rörintemintågvärd till Arbetet. Att förhandlingarna orsakat slitningar inom Seko framgick också av en artikel i Arbetet som rapporterade att samma dag som Sekos varslade strejk skulle bryta ut, blev förhandlingsledaren Thomas Gorin Weijmer ersatt av Sekos avtalssekreterare Ulrika Nilsson, som fullföljde förhandlingarna tillsammans med förbundsordföranden Gabriella Lavecchia.

En lokförarklubb inom SJ i Stockholm tog initiativet till ett öppet brev till Sekos förbundsstyrelse som 21 Sekoklubbar inom spårtrafiken skrev under. ”Vi kräver en förklaring till detta oacceptabla förhandlingsresultat och antidemokratiska agerande”, skrev de i brevet och krävde de ansvarigas avgång.

Avtal i byggsektorn

Byggsektorn hade varit ett av orosmolnen i avtalsrörelsen, men fredagen den 5 maj presenterades ett avtal som följde industri-normen både till nivå och längd. Företagen fick mer flexibel schemaläggning. Facket fick en efterlängtd satsning mot kriminaliteten i byggbranschen i form av en ny partsgemensam kontrollfunktion, Svensk byggkontroll, som ska granska företag och underentreprenörer.

”Vi har alltid sagt att fusket går att kontrollera bort och Svensk byggkontroll ger oss bättre verktyg för att identifiera och sparka ut fuskarna ur branschen”, sade Byggnads ordförande Johan Lindholm i ett

pressmeddelande medan Byggföretagens förhandlingschef Mats Åkerlind i ett annat pressmeddelande poängterade att flexibla arbetstider gynnar både företag och anställda.

”Det gör ett arbete i bygg- och anläggningsbranschen lättare att kombinera med familjeliv.

I VVS-sektorn blev förhandlingarna mer problematiska och Byggnads varslade om strejk för 1 500 medlemmar på 16 företag. Stridsfrågan var Byggnads krav på hårdare krav på underentreprenörer för att stävja arbetslivskriminalitet. Till medlare utsågs Jan Sjölin och Kurt Eriksson.

”Detta har inte varit en förhandling, utan ultimatum utställda av Byggnads. Det är oansvarigt och spär på den ekonomiska osäkerhet som redan finns”, sade Henrik Junzell, förhandlingschef på Installatörsföretagen, i ett pressmeddelande.

Byggnads menade att arbetsgivarna inte ville täppa till de kryphål som utnyttjas av oseriösa aktörer. ”Kollektivavtalet måste förändras för att kunna möta de utmaningar som finns i branschen och mota de oseriösa aktörer som vinner allt större marknadsandelar. Den osunda konkurrensen drabbar både oss som jobbar i branschen och seriösa bolag som vill göra rätt”, sade Byggnads förbundsordförande Johan Lindholm.

Parterna enades till slut om hårdare krav vid anlitage av underentreprenörer, men själva systemet som gör det enklare att ta in underentreprenörer än kraven i medbestämmandelagen blev kvar. ”Behov av att öka upp bemanningen i projekt uppstår inte bara när arbetet kräver det. Det är också ett sätt att skapa en bra arbetsmiljö för företagets medarbetare genom att snabbt kunna ta in extra resurser vid sjukdom, vab och semester. Vi är glada att systemet blir kvar”, sade Henrik Junzell, förhandlingschef på Installatörsföretagen, i en skriftlig kommentar till Arbetet.

Frivillig medling

Förhandlingarna mellan Unionen och Kompetensföretagen inom Almega drog ut på tiden och för att undvika ett varsel valde parterna att begära frivillig medling. Förhandlingarna berörde 29 000 årsanställda vid 900 företag inom tjänstemän inom bemanning, rekrytering och omställning. Den viktigaste tvistefrågan var krav på avräkning för ökade kostnader på grund av höjda lägstralöner. Medlare var Anders Hammarbäck och Sverker Rudeberg och under deras ledning enades parterna utan att något varsel lades.

Målarna strejkar

Också målarna lade ett strejkvarsel sedan man inte kunnat enas med arbetsgivarna om vad som egentligen definierar en målare. Facket ville att kompetenskravet antingen ska styrkas med lärlingsbetyg eller godkända arbetsprover. Arbetsgivarna ville överlåta till varje enskilt företag att avgöra vilka som är målare, utan några krav på formella kvalifikationer. På fredagen den 12 maj utlöstes varslet och 390 målare gick ut i konflikt. Medlare i de förhandlingarna var Åsa Kjellberg Kahn och Lenita Granlund. Målarna fick stöd av ett sympativarsel från Byggnads, Elektrikerförbundet och Fastighets. Efter fyra dagars strejk kunde målarna och Måleriföretagen teckna ett nytt avtal. Avtalet innehöll bland annat ett nytt kompetenskrav som innebar att de som inte har någon formell utbildning till målare skall ha minst fyra års dokumenterad anställning.

”Det viktiga är nu att strejken är över och att ett avtal är på plats i enlighet med märket på svensk arbetsmarknad – inte minst med hänsyn till hur de ekonomiska förutsättningarna ser ut i dagsläget - för landet, sektorn och för måleribranschen”, sade Pontus Sjöstrand, vd på Måleriföretagen i Sverige, på organisationens webbplats.

Kommunal varslar

Kommunal blev nästa fackförbund att varsla om strejk. Förhandlingarna med Gröna arbetsgivare för parkarbetare, trädgårdsarbetare och anläggningsarbetare strändade på frågan om lägstralöner.

”Konflikten handlar om märket och att Gröna arbetsgivare

inte vill höja avtalens lägstralöner enligt det märke som gäller på svensk arbetsmarknad. Det är oaccep-tabelt. Vi ska inte ha fattiga arbetare i Sverige”, sade Malin Ragnegård, förbundsordförande Kommunal, i ett pressmeddelande.

Arbetsgivarna menade att det finns tre lägstralöner i avtalet, Kommunal ansåg att det var fem. ”Om alla löner i ett riksavtal är att betrakta som de lägsta, då blir det jädra dyrt i slutändan”, sade Örjan Lenárd, förhandlingschef Gröna arbetsgivare, till Kommunalarbetaren. I stället för en låglönesatsning ansåg han att det skulle bli en ”höglönesatsning” om lönerna för dem med längre erfarenhet höjdes och att löneökningarna då skulle bli omkring 8 procent i stället för 7,4 procent som på resten av arbetsmarknaden. Till medlare i de förhandlingarna utsågs Anders Lindström, Robert Schön och Ronny Wenngren

Dagen innan strejken skulle bryta ut enades parterna med medlarnas hjälp. ”Vi hade gärna gjort upp det här av egen kraft under ordinarie förhandlingar. Så länge man bara säger nej till allt är det inga förhandlingar. Då är det bara tvärstopp”, sade Gröna Arbetsgivares förhandlingschef Örjan Lenárd till Kommunalarbetaren. Kommunals avtalssekreterare Johan Ingelskog menade att det varit en strid om viktiga principer. ”Det har varit komplicerade och svåra

förhandlingar. Vi är väldigt, väldigt glada att vi har slagit fast principerna både vad gäller lägstalönerna och låglönesatsningen. Det känns väldigt bra”.

Resultatet av förhandlingarna blev att de tre lägsta tarifferna fick 1 350 kronor, medan de högsta fick 1 330 kronor.

Historien upprepade sig när Kommunal den 9 juni varslade om strejk i förhandlingarna för golfbanearbetare och trädgårdsodlare. Konflikten rörde också här lägstalönerna och låglönesatsningen. Facket menade att arbetsgivarna inte respekterade märket när det gäller att höja lägstalönerna, medan arbetsgivarna menade att det var Kommunal som inte respekterade märket eftersom kraven enligt Gröna Arbetsgivarers sätt att se det skulle bli dyrare än märkets 7,4 procent. Till medlare utsågs, liksom i den tidigare konflikten, Anders Lindström, den här gången tillsammans med Åsa Kjellberg Kahn. Frågan ansågs så principiellt viktig att alla LO-förbund drog igång förberedelser för sympatiåtgärder. Två dagar innan Kommunals strejk skulle brutit ut kunde parterna enas om ett avtal som båda ansåg ligga inom normeringen.

”Förhoppningsvis visar den tydliga enigheten som finns i LO-samordningen att ingen annan arbetsgivarorganisation försöker ge sig på att utmana märket”, sade Malin Ragnegård, ordförande Kommunal, i tidningen Arbetet. ”Det var onödigt av Kommunal att lägga merparten av sin energi på en makt demonstration i stället för att förhandla om kvarstående detaljer. Nu är jag dock framför allt glad över att vi till slut kunde enas om ett avtal som respekterar industriavtalet”, skrev Örjan Lenárd, förhandlingschef på Gröna arbetsgivare, i en skriftlig kommentar sedan avtalet tecknats.

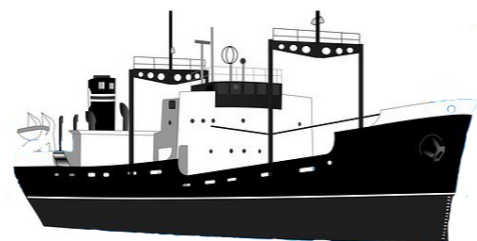
Oro i hamnarna

Hamnarbetarförbundet bad om frivillig medling i sina förhandlingar med Sveriges Hamnar om ett nytt kollektivavtal och när arbetsgivarna gick med på det utsågs Kurt Eriksson, Robert Schön och

Anders Ferbe den 24 maj till medlare. Ett par veckor senare strandade medlingen. Medlarnas förslag var ett andrahandsavtal med samma innehåll som i det fackförbundet Transport redan tecknat på området. Det var en lösning enligt samma mönster som i den förra avtalsrörelsen och i enlighet med

en tidigare AD-dom som innebär att hamnarna ska vända sig till Transportarbetarförbundet för att ingå lokala överenskommelser om till exempel avsteg från Hamn- och stuveriavtalet. Ett andrahandsavtal ger fackliga rättigheter, men villkor enligt förstahandsavtalet som i det här fallet har tecknats mellan Transport och Sveriges Hamnar. *”Det var givetvis tråkigt men helt väntat att medlarna i slutändan lade fram arbetsgivarorganisationens bud som sitt eget. Det är ju ingen ny företeelse för oss. Nu har vi uttömt alla vägar att via samtal få till en kompromisslösning angående avtalsinnehållet, så det är dags för medlemmarna att få ta ställning till de kvarstående alternativen”,* sade Hamnarbetarförbundets förbundsordförande Martin Berg i en kommentar. Resultatet av den följande medlemsomröstningen blev att 68 procent av medlemmarna gav förbundsstyrelsen mandat att varsla om konflikt, vilket också skedde den 27 juni. Varslet möttes av ett lockoutvarslet från Sveriges Hamnar. *”Vi har två frågor som rör behovsanställdas trygghet. Dels förstärkt rehabilitering, dels att säkra facklig likabehandling”,* sade Eric Helgesson, vice förbundsordförande i Hamnarbetarförbundet, till TT.

Transportföretagens vd Marcus Dahlsten, menade i en intervju med Tidningen Näringsliv att följderna av strejken inte stod i proportion till frågorna man tvistade om. *”En strejk i Göteborgs roro drabbar framför allt verkstadsindustrin. Inte minst*

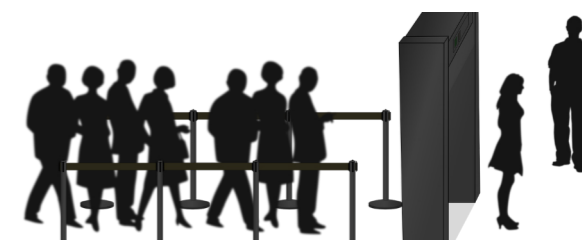

handlar det om dramatiska konsekvenser för Volvobolagen. Helsingborg är ju den stora importhamnen för frukt och grönt, så det kommer att få stora effekter för handeln”.

Men någon strejk blev det inte. Ett nytt medlarbud löste knutarna och Hamnarbetarförbundets ledning rekommenderade medlemmarna att säga ja till budet. Så blev det också efter ännu en medlemsomröstning. Lösningen blev en överenskommelse utanför kollektivavtalet om en fond för rehabilitering av skadade eller sjuka behovsanställda. Arbetsgivarna gjorde ett ensidigt åtagande att sätta av 0,05 procent av lönesumman från den 1 juli 2024 till fonden. *”Den här fonden, eller systemet, för rehabilitering av behovsanställda var vår viktigaste fråga. Vi har försökt få igenom det i flera års tid och det blir en betydande förbättring för våra behovsanställda när det kommer på plats. Även om det finns flera delar i arbetsgivarnas åtagande som vi inte är nöjda med, så är det ett tillräckligt bra första steg för att teckna avtal för de kommande åren. Det var stor majoritet bland medlemmarna för att acceptera medlarbudet”,* sade förbundsordförande Martin Berg i ett pressmeddelande.

”Det har nu blivit ännu tydligare att Hamnarbetarförbundet långsiktigt inte vill vara en del av den etablerade arbetsmarknaden. Sakta men säkert försöker de tränga undan Transports kollektivavtal och skapa ett nytt och osäkert läge på arbetsmarknaden som skulle drabba alla arbetstagare och arbetsgivare i Sverige. Vi kommer att analysera den här avtalsrörelsen noga men vi kan redan nu se att Hamnarbetarförbundets agerande kommer få konsekvenser”, sade Johan Grauers, förhandlingschef för Sveriges Hamnar, sedan andrahandsavtalet – det tredje mellan parterna – hade undertecknats.

Transportvarsel

Transport, som ställt sig utanför LO-samordningen, varslade den 15 juni om blockad och strejk för flygplatskontrollanter och skyddsvakter i förhandlingarna med Almega. Ingångslönerna i branschen är ”skamliga” och löneutvecklingen näst intill obefintlig, menade Transport. *”För att få fler till yrket och som också stannar måste vi höja ingångslönen och premiera erfarenhet och kompetens. Men det säger Almega blankt nej till”,* sade förbundsordföranden Tommy Wreeth i ett pressmeddelande. Almega menade att man måste hålla sig till normeringen på arbetsmarknaden. *”Vad det handlar om är att Transport vill ha mer än alla andra på svensk arbetsmarknad. Detta är både oansvarigt och beklagligt”,* sade Adam Dobbartin, förhandlingschef på Almega Säkerhetsföretagen. Till medlare utsågs Jan Sjölin och Cecilia Fahlberg.

Almega lämnade in en formell protest mot delar av varslet och krävde att ambulans, räddningstjänst, försvar och regeringen måste kunna genomföra sina flygningar och att varslet vid Ringhals kärnkraftverk skulle stoppas helt så att olyckor och sabotage kunde förebyggas. *”Är det så att Transport inte drar tillbaka det här så kommer vi beordra skyddsarbete. Ett kärnkraftverk måste alltid få skydd, ytterst av militär och polis om det är det som krävs”,* sade chefsjuristen Jonas Stenmo till Sveriges Radio. Den 30 juni, några dagar innan strejken skulle bryta ut, enades parterna om att anta medlarnas bud. *”Vi har fått igenom förbättringar på samtliga av de delar som vi begärde. Nu höjs ingångslönen, de med minst fem år i branschen får ett extra lönepåslag och förutsägbarheten vid schemaläggning blir bättre”,* sade

Tommy Wreeth, Transports förbundsordförande.

Arbetsgivarna förklarade att de var nöjda med att man lyckats komma fram till ett avtal som båda parter kunde leva med. *”De avtal vi tecknar måste rymmas inom de ramar som arbetsmarknadens parter kommit överens om. Det har varit en hel del givande och tagande, men jag är nöjd med ytterligare ett avtal på märket”*, sade Adam Dobbartin förhandlingschef på Almega Säkerhetsföretagen.

Larmvarsel

Vid sidan av själva avtalsrörelsen, men ändå påverkad av den, pågick förhandlingar mellan Elektrikerförbundet och Securitas Technology Sverige. Det uppstod en tvist om inrangeringen av företagsavtalet mellan Securitas och det avtal som Elektrikerförbundet hade med Installatörsföretagen för mindre larmföretag: det nästan likalydande Larm- och säkerhetsteknikavtalet. Avtalet hade sagts upp i samband med Securitas uppköp av Stanley Security. Företagsavtalet innehöll högre ersättningar, som elektrikerna ville behålla. De varslade om strejk, men tog tillbaka varsl sedan en medlare, Gunilla Runnquist, utsetts och förhandlingarna sköts upp över sommaren. När de återupptogs skedde det med en medlarduo bestående av Gunnilla Runnquist och Anders Ferbe. Efter två veckors förhandlingar lade elektrikerna ytterligare ett varsel, men bara en timme innan varsl skulle utlösas tecknade parterna ett avtal. *”Vi fick med oss de tunga sakerna, bland annat att vi säkrade lönenivåerna när lönetilläggen skulle lösas in, sade elektrikernas avtalsansvarige Michael Bentin:*

Varsel i taxibranschen

I mitten av augusti varslade Transport om en konflikt. Inledningsvis en blockad mot övertid, mertid, nyanställningar och inhyrd personal och sedan en upptrappning till strejk. Liksom tidigare var en av de svåraste frågorna garantilönen för förare som enbart kör på provision, men också lönehöjningar och hur löneutrymmet skulle fördelas utifrån antal år i yrket var frågor som låg på bordet.

”Vi har en motpart som vägrar att hålla konstruktiva förhandlingar. Vi upplever också att arbetsgivarparten har en tendens att gena lite kring sanningen”, sade förbundsordförande Tommy Wreeth till Transportarbetaren. I Tidningen Näringslivet sade Annika Nordin, förhandlingschef på Biltrafikens Arbetsgivareförbund att *”Taxinäringen drabbades hårt av pandemin och det här varslat riskerar att försvåra branschens återhämtning. I förlängningen kan varslat leda till färre jobb och högre priser för taxitjänster.”*

Till medlare utsågs Robert Schön, Ronny Wenngren och Gerald Lindberg.

När medlingen startat sköts blockadvarslat upp och ett avtal blev klart innan strejken skulle varit ett faktum. För att premiera erfarenhet infördes ett nytt steg i lönetariffsystemet för dem som arbetat minst fyra år i yrket. *”Antal år i yrket kommer nu att löna sig mer. Vi har fått in ett extra steg i tariffsystemet vilket är bra och viktigt för branschen. Även garantilönen för de med procentlön höjs i enlighet med vad vi ville”*, sade Tommy Wreeth, Transports förbundsordförande på organisationens webbplats. Med en avtalsperiod på 26 månader beräknade arbetsgivarna att avtalet höll sig inom märkets ramar. *”Avtalet innebär att våra medlemsföretag får arbetsfred och stabila förutsättningar. Med det nya kollektivavtalet vet alla vad som gäller och kan fokusera på verksamheten. Samtidigt*

innebär avtalet utmaningar för många företag som redan kämpar med höga omkostnader”, sade Annika Nordin.

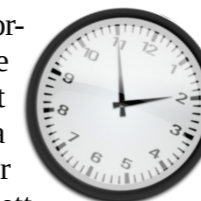
Varsel i storkök

Den 6 september varslade fackförbundet Kommunal om strejk i förhandlingarna om avtalet som gäller privatanställda i storkök som lagar mat till skolor och sjukhus på uppdrag av kommuner och regioner. Kommunal menade att Visita inte accepterade den låglönesatsning som resten av arbetsmarknaden hade i sina avtal. Innan strejken bröt ut accepterade parterna till slut budet från medlarna Åsa Kjellberg Kahn och Ronny Wenngren.

Miss i tidtabellen

Medan medlingen för storköken pågick förhandlade Kommunal också om ett nytt avtal för bussförare i privata bolag. Arbetstidsfrågor var bland de mest svårlösta – ett återkommande problem i bussförarförhandlingarna genom åren. Många minns fortfarande strejken 1999 om rätt till kisspauser och arbetstidsfrågor har varit återkommande i förhandlingarna sedan dess.

Förhandlingarna fortsatte också medan statens avtal för 285 000 anställda löpte ut och tecknades utan behov av medling. Löneökningarna följde industrinormen – om inte de lokala parterna kunde enas om annat. *”Vi har också fått igenom tre principfrågor som varit viktiga för oss och som legat och skavt i flera år”*, sade ST:s förhandlingschef Åsa Erba Stenhammar till tidningen Publikt. De tre frågorna var ett graviditetspenningtillägg och att även den ickegravida kan följa med till mödravården vid två tillfällen, semestertillägg och villkoren vid omplacering.

”I en bekymmersam situation med en oro- väckande våldsutveckling i samhället och

ett osäkert omvärldsläge, ger de nu träffade avtalen tillsammans med vårens förändringar av tjänstepensionsavtalet, avtalsområdets verksamheter fortsatt goda förutsättningar för att vara attraktiva arbetsgivare”, kommenterade Arbetsgivarverkets förhandlingschef Anna Falck på organisationens webbplats.

Kommunals avtal för bussbranschen löpte ut samtidigt som de statliga avtalen, men parterna lyckades inte nå fram till en lösning i tid. I ett debattinlägg i Kommunalarbetaren försökte 100 bussförare öka trycket både på motparterna och inte minst de egna förhandlarna. *”I Kommunal som helhet finns det sedan länge en känsla av att vara en undanstuvad och osynliggjord grupp. Klubbar har lagts ned, lokala förhandlingsmandat har försvunnit, och bussförare organiseras tillsammans med yrkesgrupper ur helt andra branscher.”*

En vecka försenat blev det till slut ett tvåårigt avtal inom märket och med arbetstidsfrågan hänvisad till en arbetsgrupp.

Alla var inte nöjda med uppgörelsen. Mattias Håkansson som startade Facebookgruppen ”Bussförarutropet” sade till Kommunalarbetaren att *”Man blir besviken. Eftersom det är tredje eller fjärde avtalsrörelsen i rad där ingenting händer, förutom märket och någon meningslös arbetsgrupp, kan man ifrågasätta varför man ens har hela det här interna arbetet med förslag, motioner, sållanden, prioriteringar och avtalsdelegationer.”*

I Kommunalarbetaren sade avtalssekreteraren Johan Ingelskog att *”jag förstår medlemmarnas frustration. Det här är en bransch där arbetstiderna de senaste femton åren har försämrats. Samtidigt har vi mött en arbetsgivare som hittills inte har velat göra någonting. Jag tycker ändå att vi har haft konstruktiva diskussioner om hur vi ska lösa framför allt ramtiden. Jag förstår att medlemmarna vill ha en lösning här och nu, men för mig är det viktigt att ha en lösning som håller över tid och funkar för alla”*.

Kommunals fjärde varsel

När Kommunal och Almega inte kunde enas om hur låglönesatsningen skulle betalas var det dags för förbundets fjärde strejkvarsel i avtalsrörelsen. Den här gången inom strejk på hemserviceområdet. Varslet omfattade ett flertal städ företag som erbjuder RUT-tjänster.

Bakom varslet låg olika tolkningar om vad normeringen egentligen innebar. Almega menade att satsningen skulle finansieras inom normeringen och därmed betalas med minskade kostnader för annat. Kommunal menade att låglönesatsningen låg utöver de 7,4 procenten och fick stöd av samtliga de övriga 13 LO-förbunden.

Medlingsinstitutet utsåg Gunilla Runnquist, och Åsa Kjellberg Kahn, till medlare i tvisten.

Målarnas strejk blev den enda

I början av november, när antalet återstående förhandlingar hade krympt till en rännil, kunde Medlingsinstitutet summera antalet förhandlingar med varsel till 11 (inräknat tvisten vid Securitas). I tio av dessa förhandlingar var LO-förbund den ena parten.

En enda strejk bröt ut om man bortser från en vild strejk bland lokförarna. Det var 390 målare som strejkade i fyra dagar.

Ett återkommande problem var tolkningen av låglönesatsningen när det gällde parterna utanför industrin, konstaterade Medlingsinstitutets generaldirektör Irene Wennemo i sin blogg.

”Även om det uppstod en del tvister om den närmare innebörden av märket för det andra avtalsåret, när det gäller LO-förbundens låglönesatsning, visar årets svenska avtals-

”Kommunal får nu för fjärde gången varsla för samma sak, det är bedrövt. Det var väldigt viktigt att vi fick en låglönesatsning eftersom vi inte tog ut löneökningar i nivå med inflationen. Att vi kunde säkra upp de lägsta lönerna”, sade LO:s avtalssekreterare Torbjörn Johansson till Arbetet.

Inför hotet om sympatiåtgärder från de övriga LO-förbunden menade Almeas arbetsgivarpolitiska chef Stefan Koskinen i Tidningen Näringslivet att *”det är oacceptabelt. Medlingsinstitutet är tydligt med att det inte går att strejka sig till mer än märket, men trots det hotar LO med storstrejk. Det här sätter fingret på de helt oreglerade konfliktbestämmelserna i Sverige.”*

Samtliga LO-förbund hotade med sympatiåtgärder, men innan de hunnit varsla accepterade parterna ett bud från medlarna som enligt Kommunal låg inom märket och hade en extra satsning på dem med lägst löner.

rörelse på parternas förmåga att hitta en väg framåt. Vid en internationell jämförelse är det extra tydligt.”.

Med avtalsrörelsen i stort sett avklarad var det i november i stället varslen mot Tesla och Klarna med krav på kollektivavtal som fick stort medialt genomslag, men det ligger utanför den här redogörelsen.

Konfliktvarsel i avtalsrörelsen 2023

Fackförbund/Arbetsgivarorganisation

- Kommunal/Almega Tjänsteförbunden
- Kommunal/Visita
- Transport/Biltrafikens arbetsgivarförbund
- Elektrikerförbundet/Securitas Technology
- Transport/Säkerhetsföretagen
- Kommunal/Gröna arbetsgivare
- Hamnarbetarförbundet/Sveriges Hamnar
- Kommunal/Gröna arbetsgivare
- Byggnads/Installatörsföretagen
- SRAT, ST & Sveriges Ingenjörer/Tågöretagen
- Målareförbundet/Måleriföretagen
- Seko/Tågöretagen

